

СТАНОВИЩЕ

от проф. Мирослава Петкова Петкова, д.пс.

ръководител на катедра «Медицинска психология, социални дейности и чужди езици»
Медицински Факултет, Тракийски Университет, Стара Загора

по дисертацията за присъждане на научната степен „Доктор” в област на Висшето образование, в професионално направление 3.2 «Психология»,
научна специалност „Консултативна психология“
на тема:

„СЕМЕЙНО ФУНКЦИОНИРАНЕ И ПРОСОЦИАЛНО ПОВЕДЕНИЕ В ЮНОШЕСКА ВЪЗРАСТ”

с автор Росица Йорданова Йорданова

Росица Йорданова Йорданова е магистър по Клинична и консултативна психология. Работила е като психолог в Център за обществена подкрепа "Бъдеще", София, Дневен център за деца с увреждания "Св.Врач", София, Сдружение „Дете и Семейство“ – София и други. Провеждала е Клиничен стаж във водещи институти и центрове за детско психично здраве и развитие.

Връзката между семейното функциониране и просоциалното поведение в юношеска възраст е значима и актуален проблем. Семейното функциониране се отнася до това колко добре членовете на семейството общуват, подкрепят се взаимно и управляват конфликти. Когато семействата функционират ефективно, подрастващите са по-склонни да се ангажират с просоциално поведение, като помагане на другите, споделяне и сътрудничество. Подкрепящата семейна среда насърчава положителни социални умения и емоционално благополучие, което води до повишена емпатия и алтруизъм при тийнейджърите. За разлика от това, дисфункционалните семейства могат да допринесат за негативно поведение и да възпрепятстват развитието на просоциални черти. Като цяло, силната семейна динамика играе решаваща роля за насърчаване на положително социално поведение при подрастващите.

Изследванията на връзката между семейното функциониране и просоциалното поведение в юношеството подчертават няколко ключови констатации:

1. Семейна комуникация: Ефективната комуникация в семействата е свързана с по-високи нива на просоциално поведение при подрастващите. Когато членовете на семейството споделят открито мисли и чувства, е по-вероятно тийнейджърите да развият емпатия и доброта към другите.
2. Подкрепяща среда: Семействата, които предоставят емоционална подкрепа и насърчение, са склонни да отглеждат юноши, които проявяват повече просоциално поведение. Подхранващата среда помага на тийнейджърите да се чувстват сигурни и ценени, като ги мотивира да помагат на другите.

3. Моделиране на поведение: Родителите и полагащите грижи, които демонстрират просоциално поведение, дават пример на децата си. Подрастващите често имитират действията на родителите си, което води до повишени просоциални действия.
4. Разрешаване на конфликти: Семейства, които ефективно управляват конфликти, учат подрастващите на важни социални умения. Да се научим да разрешаваме конструктивно разногласията може да подобри способността на тийнейджъра да се ориентира положително в социални ситуации.
5. Културни фактори: Културният произход може да повлияе както на семейното функциониране, така и на просоциалното поведение. Различните култури могат да дадат приоритет на определени ценности, които влияят върху това как семейната динамика формира поведението на подрастващите.
6. Влияние на връстниците: Семейното функциониране взаимодейства и с взаимоотношенията с връстници. Подрастващите от добре функциониращи семейства са по-склонни да избират приятели, които проявяват просоциално поведение, което допълнително засилва собствените им положителни действия.
7. Въздействие на дисфункцията: Обратно, лошото семейно функциониране, характеризиращо се с конфликти, липса на подкрепа или неефективна комуникация, може да доведе до по-ниски нива на просоциално поведение. Подрастващите в такава среда може да са по-егоцентрични и по-малко склонни да се ангажират с помагащо поведение.

Като цяло, ефективното семейно функциониране играе решаваща роля за насърчаване на просоциалното поведение сред подрастващите, като допринася за тяхното социално развитие и емоционално благополучие.

В контекста на всичко казано дотук е очевидно, че авторката се е насочила към тема, която е актуална, присъства в научната литература и има своята не само научна, но и обществена стойност. Това е видно и от обема на цитираната от авторката литература.

Дисертационният труд на Росица Йорданова Йорданова е оформен в 228 стр., включително "Библиография" и Приложения, като е онагледен със 73 таблици и 12 графики. След кратък увод, трудът е структуриран в отделни глави - глави I и II, които разглеждат семейното функциониране и просоциалното поведение. Описани са и основните школи и подходи за анализ на семейното функциониране, както и популярните в научната литература модели на семейно функциониране. Във втора глава авторката разглежда формите на просоциално поведение и описва значими изследвания на развитието му през периода на детството и юношеството.

В трета глава са представени „Цел, задачи и хипотези на изследването“, „Инструменти на изследването“ и „Психометрични характеристики на инструментите“. Глава IV, озаглавена като Статистически анализ включва описание, анализ и обсъждане на резултатите.

В изследването са включени 381 лица на възраст между 12 години и 20 години в четири учебни заведения в България. Изследваните лица са описани подробно по демографски показатели и възраст. Приложените инструменти и статистически методи осигуряват възможност да се извърши едно задълбочено изследване с използване на съвременни статистически методи като непараметричните алтернативни статистически процедури на еднофакторните дисперсионни анализи: Крушкел-Уолис и Ман-Уитни, факторен и регресионен анализ.

Целта на предложената ми за становище дисертация е да се изследва взаимовръзката и влиянието на семейното функциониране с просоциалното поведение в юношеска възраст.

Авторката е показала сходно възприемане на семейното функциониране от юношите по отношение на разгледаните шест дименсии – Решаване на проблеми, Комуникация, Роли, Афективна отзивчивост, Афективна въвличеност и Контрол на поведението. Цитираните резултати показват, че изследваните юноши възприемат семействата си като ефективно функциониращи. Наред с това са установени разлики между момичетата и момчетата юноши по всички изследвани дименсии. Момичетата оценяват функционирането на семейства си по-положително в сравнение с момчетата например.

Интересен е и резултата, че с порастването юношите са склонни да възприемат семейното функциониране по-детайлно, с повече разбиране за наличните проблеми, но все пак поддържайки положителната оценка. Авторката е установила още, че с увеличаване на възрастта просоциалните тенденции се засилват, както и се засилват мотивите да помагаш на други хора под императива на вътрешно осъзнати, а не на външно наложени причини.

Впоследствие авторката анализира хипотезите на изследването и установява степента на тяхното потвърждаване от получените резултати. В тази връзка, по отношение на Хипотеза 1 се оказва, че колкото по-положителна е оценката на юношите за функционалност на семейството, толкова по-слаба е мотивацията за активно просоциално поведение в ситуации на криза. Хипотези 2 и 3 се потвърждават частично, което е повод за авторката да анализира своите резултати с тези на други автори във връзка с цитирани от нея авторитетни изследвания.

Считам, че си струва авторката да продължи изследванията на взаимовръзките между детайлните аспекти на емпатията и на просоциалното поведение като включи повече променливи, например успех на учениците в училище, занимания със спорт, изкуство и други.

Интересни са установените корелации и влияние на семейното функциониране върху емпатията. Прави впечатление, че колкото по-ефективни са комуникацията, емоционалната споделеност, и ангажираността с другите членове на семейството, толкова по-слаба е способността на юношата да погледне през погледа на другия. Тук би било интересно да се направят допълнителни изследвания, които да задълбочат анализа на принципно сложните феномени - функциониране на семейните системи и емпатия. Например, би било интересно да се проучи литература и да се изследват субективните оценки на другите участници в семейните системи в сравнение с тези на юношите. Степента и посоката на изкривяване на тези оценки биха дали основа за разбирането на това как се променят и от какво зависят нашите преживявания в може би най-важната социална среда - семейната.

Предложените приноси са уместно изброени и структурирани.

Библиографията съдържа общо 268 източника, от които 22 на кирилица и 246 на латиница, повечето от последното десетилетие, правилно описани и подредени.

Приложена е справка за наличието на 5 публикации, свързани с дисертацията, като във всички тях докторантката е единствен автор, което допълва становището, че тя

несъмнено е автор на предложеня дисертационен труд. Две от публикациите са под печат, но при описването на други две не са посочени страници, което считам за пропуск.

Авторефератът отговаря на изискванията и отразява същността на дисертационния труд.

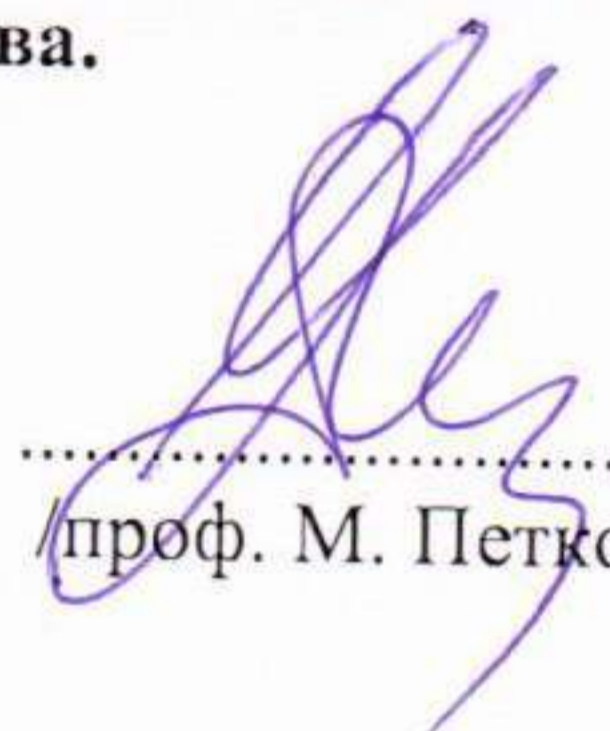
В ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Дисертационният труд на **Росица Йорданова Йорданова** е напълно завършено и съвременно научно изследване, което отговаря на критериите за дисертационен труд. Благодарение на личните си качества и научен подход, дисертантката Р. Йорданова е осъществила проучване с принос към проблема за взаимовръзката между семейното функциониране и просоциалното поведение, подкрепено със сериозна статистическа обработка, задълбочен анализ и изводи. Представеният труд отговаря напълно на законовите изисквания за придобиване на образователната и научна степен „ДОКТОР” и критериите за присъждане на научни степени на Софийския университет “Климент Офридски”. Не констатирах съществени методологически и фактологически недостатъци.

Въз основа на изложеното по-горе изразявам позитивното си становище и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „ДОКТОР” на асистент Росица Йорданова Йорданова.

12.09.2024г.

Стара Загора

.....
/проф. М. Петкова, д.пс./